

SVOBODNA SLOVENIJA

LETO (ANO) XLVIII (42)

Štev. (No.) 18

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES

11 de mayo — 11. maja 1989

DR. KATICA CUKJATI

Pota naše mladine

GOVOR DR. KATICE CUKJATI NA OBLETNICI DOMA V GARAPACHAYU

Priprava proslave te obletnice Doma je združena z velikimi žrtvami in skrbi. V današnjih časih, ker je okolje, ki nas obdaja, prežeto z materializmom in ker težka gospodarska situacija osredotoča vse misli na skrb za vsakdanji kruh, je priprava takšne prireditve pravi čudež, ki ga lahko povzroči ljubezen do velikih vrednot. Uspehi, ki jih boste danes doživeli, so sad sodelovanja te krajevne skupnosti. Ti pozitivni rezultati so izraz solidarnosti, odgovornosti in spoštovanja Slovencev različnih generacij in raznovrstnih sposobnosti. Slavje tega dne vsebuje spekter intelektualnega, ustvarjalnega in tudi preprostega a prav tako pomembnega ročnega dela vseh članov tega Doma.

Vložili ste v to delo za slovenstvo in za demokratične ideale vse energije, iluzije in prizadevanja, s katerimi ste prišli iz Slovenije. Na neki način bi lahko rekli, da ste „ustvarili“ svoj Dom, in že sama beseda dom razodeva, da ste imeli v mislih središče, kjer naj bi se Slovenci, ki živijo v tem kraju, počutili kot ena sama družina: res po domače in v poštenem in pristnem slovenskem središču. In Bog daj, da bi se ta misel nadaljevala v bodočih generacijah! Ko ste postavljali materialne in duhovne temelje krajevnega Doma, ste prav tako kot starši v družinah, mislili na bodoče rodove, ki naj bi nadaljevali vaše delo. Vaše želje so se izpolnile in tako nove generacije, že tukaj rojene, obogatene z novimi izkušnjami argentinskega življenja a hkrati zvesti slovenskim koreninam in izročilom, prevzemajo naše odgovornosti in sodelujejo pri delu v različnih organizacijah.

Velikokrat smo slišali, da novi slovenski rodovi nadaljujejo po poti staršev delo v naši izseljenjski skupnosti. Ta trditev velja v veliki meri za večino naše mladine, toda nujno sledi tudi zaključek, da se je v teku 40 letih emigracije v Argentini marsikaj spremenilo in da smo v zadnjih dveh letih priče pomembnim in usodnim spremembam v matični Sloveniji. Spričo te realnosti se pojavi vprašanje: Ali sledi mladina po naši poti, na isti način kot starši, z istimi občutki, željami in pričakovanji? Ali se morda na nekem mestu naše poti ne razhajajo? Ali ima slovenska mladina v Argentini iste narodne politične cilje, kot so jih imeli njihovi predniki? Ni časa na tem mestu, da bi se povpraševali o že večletni debati, če so naši mladi tukaj rojeni Slovenci ali Argentinci. So brez dvoma slovenska mladina in tega ne more zanikati niti tisti, ki se je iz tega ali onega razloga ločil od naše skupnosti, saj je še vedno slovenskega pokoljenja. Narodna moč, da „kri ni voda“, ima iz dneva v dan močnejše dokaze.

Na vprašanje, če naši slovenski naraščaj dojemajo in doživljajo življenje naše skupnosti na isti način kot starejše generacije, sem prepričan, da je odgovor negativen. To pa v smislu, da je naša tukaj rojena mladina

dina del argentinskih državljanov in so kot taki naravno vključeni v argentinsko družbo, v kateri se pripravljajo za bodočnost in pozneje uveljavijo na profesionalnem, gospodarskem in kulturnem življenju; razumljivo je, da dolžnosti in obveznosti v argentinski družbi zavzemajo prvenstveno mesto. Iz tega tehtnega razloga je nemogoče, da bi zahtevali od njih enako mero sodelovanja in nepogojene predanosti slovenski skupnosti.

Toda naša mladina čuti prednosti, odgovornosti in težo pripadnosti k slovenski politični skupnosti. Morda to včasih teoretično zanikajo ali nam ne znajo na primeren način razložiti, kako doživljajo v sebi to prepletanje dvojnih doživetij in dvojnih dolžnosti: do slovenske in do argentinske skupnosti. Premnogokrat je njihovo navidezno upornišvo ali protivnost le izraz njihovega občutka nemoči, da bi izpolnili tako težko poslanstvo do slovenstva, do katerega se ne čutijo obvezani. Poleg tega ima pa naša slovenska mladina kot del te generacije drugačne interese, kar se tiče konkretnih metod in oblik delovanja v naši skupnosti. Iz vseh teh očitnih zaključkov sledi, da je potreben tudi v naših domovih odkrit dialog, da nam mladina sporoči brez predsodkov, kako doživljajo slovenstvo in kako si želijo graditi bodočnost v okviru naših ustanov in organizacij. Upoštevajmo njihove želje, njihovo originalnost in ustvarjalnost. Hkrati jim pa nudimo svoje izkušnje in pričevanja; zahtevajmo od njih resnost in odgovorno doslednost pri delu, pokazimo jim potrebo po kakovosti bolj kot po številčnosti. To navodilo naj bi veljalo predvsem za načine in metode delovanja na verskem, kulturnem, političnem in družbenem področju. Važnejši od načinov in oblik dela so pa cilji in nameni, ki smo si jih postavili ob ustanovitvi in rasti naše skupnosti. V zvezi s tem pa mislim, da večji del naše mladine je zvest našim vrednotam in idealom: ljubezni do Boga in do bližnjega, ljubezni do slovenstva, solidarnosti do slovenskega naroda, zahtevi po demokraciji, svobodi, socialni pravici, itd.

Vsi pa vemó, da človek ni popolno bitje in da zato v vsakdanjem življenju premnogokrat ne živimo dosledno v skladu s svojim prepričanjem in da marsikdaj iz slabosti, laždnosti ali celo nevednosti zatajimo svoje ideale. Kolikokrat opazimo, da naša mladina govori v naših domovih po kasteljansko, in to tista mladina, ki nas po drugi strani preseneča s čistim, lepim slovenskim jezikom na nastopih in tečajih. Nikoli ni odveč ponovno poudarjanje slovenske govornice po družinah in v slovenskih prostorih, ker se zavedamo važnosti te duhovne, miselne in kulturne vezi, ki jo predstavlja za nadaljevanje življenja naše skupnosti. Če se bomo zanašali samo na občutek pripadnosti slovenskemu narodu in na slovensko folkloro, se bo življenje v naši skupnosti osiromašilo in bodimo prepričani, da takšnega nastopa, kot ga imate danes v mislih, po tej lahki poti čez 15 let ne bo mogoče več doživeti.

Tukaj imajo svoje mesto besede sv. Pavla, ko govori o ljubezni. „In ko bi razdal vse svoje imetje in ko bi žrtvoval svoje telo, da bi zgorel, pa ne bi imel ljubezni, mi nič ne koristi.“ Imamo na razpolago Domove, v nekaterih primerih krasno opremljene, sad velikih žrtev, gmočnih in časovnih; imamo v njih organizirano življenje na vseh področjih, vendar če ne bomo predali bodočim rodovom baklo ljubezni do

slovenstva in slovenske usode, je vse odveč. Velikokrat nismo zadovoljni s sodelovanjem naše mladine na političnem področju; ko npr. nekateri imajo le bežne podatke o naši bližnji preteklosti in v drugih primerih, ko ne poznajo dogodkov, ki se odvijajo v Sloveniji, o katerih zadnje čase poročajo celo argentinski časopisi. Kar se tiče tega indiferentizma nekaterih naših mladih, pa si bodimo odkriti, nosimo v veliki meri mi sami krivdo za to pomanjkljivost. Kako pogrešamo po naših slovenskih hišah družinskega razgovora o družinski preteklosti, o dogodkih, ki smo jih preživeli med drugo svetovno vojno in po njej. Včasih morda imamo občutek, da če se starejši zanimamo za te probleme, je kar samo po sebi tudi o tem obveščena tudi mladina. Pa ni tako. Na tem področju mora biti vzgoja zavestna, načrtna in vztrajna.

V naši skupnosti poudarjamo že več kot 40 let misel o poslanstvu našega združenja — o poslanstvu vsakega slovenskega posameznika. To poslanstvo je zahtevno, vsebuje visoko mero junaštva. Smo ljudje in kot taki podvrženi napakam in zmotam, vendar je v nas vseh želja biti vredni tega poslanstva in sodelovati z ostalimi člani naše skupnosti, da z združenimi močmi dosežemo svoje cilje: svobodno in samostojno Slovenijo ter povezanost demokratičnih Slovencev po svetu in v domovini.

Jugoslavija - tiho razraščanje

Avstrijski časnikar Aleksander Orsich velikokrat poroča o dogajanju v Jugoslaviji, predvsem v Sloveniji. Izmed mnogih člankov je morda najbolj zanimivo njegovo razmišljanje o bodočnosti Jugoslavije. Pod gornjim naslovom se vprašuje: ali bo večni narodnostni konflikt v Jugoslaviji ponovno oživel „duh Jalte“? Po jaltški konferenci naj bi namreč velebili Amerika in Sovjetska zveza razdelili Jugoslavijo v zapadno in vzhodno vplivno cono.

Med srbskim pojmovanjem kosovskega vprašanja in slovenskim in hrvaškim razlaganjem istega je ogromna razlika. Slovenski in hrvaški dnevniki ter srbski časopisi polemizirajo v tako siloviti obliki, da zadobiva svet vtis, da izhajajo časopisi v Sloveniji in na Hrvaškem ter drugi v Beogradu in povsem nasprotujočih si družbeno-političnih sistemih.

Pred kratkim je zagrebški „Dan“ zastavil vprašanje ali bo nastala v Jugoslaviji zapadna industrializirana polovica dežele, v kateri bo povprečni dohodek desetkrat višji kakor v provinci Kosovo — in vzhodna polovica, kjer bo vladala nerazvitost ter narodnostno sovraštvo? Nato citira koncept komunističnega Slovenca Milana Kučana: „Jugoslavija se bo razvijala po Titovi zamisli ali pa ne bo več Jugoslavija!“

Zanimiva je razlika, kako si predstavljata bodočnost Jugoslavije Slovenec Kučan ter srbski vodja Milošević: prvi stremi za Jugoslavijo, ki naj bi bila liberalna in federalistična; Beograd pa teži za centralistično Jugoslavijo z enotno Srbijo na čelu.

Ljubljanski sociolog Veljko Rus napoveduje, da bodo narodi v Jugoslaviji še dolgo prenašali napadalni srbski nacionalizem. Srbi so spričo naraščajoče gospodarske krize segli po „velesrbskih tradicijah“. Podobne znake opaža Rus tudi pri „alpskem

VINKO LEVSTIK PO TELEKSU IZ GORICE

Zaostritev - Janša v zaporu

Slovenska politika je popustila ostrim pritiskom iz Beograda ter poslala Janeza Janša v zapor. Janeza Janša so aretirali 5. maja zjutraj pred Kliničnim centrom v Ljubljani, kamor je bil namenjen, ter ga odpeljali v zapor na Dob. Slovenska javnost je ta dogodek, čeprav ga je bilo pričakovati, sprejela z velikim ogorčenjem. Dan prej je ljubljanska policija prepovedala še protestni miting z naslovom „Svoboda štirih — naša svoboda“, ki je bil napovedan za 8. maj na Trgu osvoboditve. Zegen za prepoved je dala mestna SZDL sicer zelo liberalnim predsednikom Ostermanom na čelu, ki se je takoj znašla pod ostrimi kritikami demokratične javnosti, prav tako pa so se kot plaz vsuli ostri protesti, ki letijo neposredno na Kučana in Stanovnika oziroma njune omahljive in sprenevedajoče izjave iz zadnjih dni.

Ker je protestni miting uradno prepovedan, je cela vrsta opozicijskih skupin napovedala svoja zborovanja na istem mestu — na Trgu osvoboditve — 8. maja. Odbor za zaščito človekovih pravic je sklical plenarno zasedanje, republiško mladinsko predsedstvo svojo sejo, Slovenska demokratska zveza in Socialdemokratska zveza Slovenije sklicujeta svoja občna zborovanja, študentski parlament na filozofski fakulteti bo v ponedeljek „zasedel“ svojo fakulteto, univerzitetna mladina napoveduje „zasedbo“ univerze, Društvo slovenskih pisateljev je začelo takoj 5. maja s protestnimi literarnimi večerji, ki bodo trajali vsak večer do preklica v

društvenih prostorih.

Slovensko časopisje posveča veliko prostora najnovejši močni zaostritvi. Vsi se sicer zavedajo velike nevarnosti vojske in Beograda, ki kot Damokljev meč visita nad glavami slovenske demokratične javnosti, vendar je ob omahljivi in dvojni slovenski politiki Slovincem zavrela kri. Tragično je seveda to, da je prav ta politika v primerjavi s prejšnjimi političnimi „avtoritetami“ na Slovenskem daleč najliberalnejša. Nihče ne ve, kako se bodo dogodki razvijali prihodnje dni, vendar, nekaj je že sedaj jasno. Slovenski komunisti, ki so v primerjavi z drugimi jugoslovanskimi komunisti močno liberalni, bodo kljub temu vidno zgubili svoje pozicije, ki jih lahko ohrani le še represija oziroma „pomoč“ z „juga“. Uvodni komentator je na prvi strani ljubljanskega Dela 6. maja zapisal, da pomeni aretacija Janeza Janše konec nekega obdobja.

V Sarajevu so povsem enako kot malo pred tem v Zagrebu, Ljubljani in na Reki, najprej prepovedali nato pa „odplenili“ mladinsko revijo „Naši dani“. BiH je v zadnjem času naredila močne korake liberalizacije. Tudi v Makedoniji sedaj že legendarni prebivalci izjemno avtonomne vasi Vevčani že nekaj dni protestirajo v Skopju pred oblastvenimi zgradbami in iščejo svojo resnico in pravico, ki so jim jo še pred dvema letoma s pendreki preprečevali.

Gorica, 6. maja 1989

nacionalizmu Slovencev“, ki tudi segajo po svojih tradicijah, toda pod oznako srednjeevropske kulture.

Porast srbskega nacionalizma nima jedra samo v od leta 1981 vedno večji gospodarski krizi, ampak tudi v globalni krizi komunizma nasploh, saj le-ta ni v nobeni deželi, kjer vlada komunistični sistem, mogel zadostiti niti najmanjših materialnih potreb ljudstva. Da bi javno pozornost odvrnil od gospodarskega poloma, je Milošević spretno preskočil na „narodno tradicijo“ Mentalno podlaga za to potezo pa je pripravila mala, a zelo vplivna skupina srbskih pisateljev. V raznih knjigah, kakor Čosićev „Grešnik“ in drugih velja Hrvat Tito za „monstruma in zatiratelja Srbov“. Srbi naj bi bili „poraženci“ druge svetovne vojne. Da je Tito lahko obdržal ravnovesje narodov v Jugoslaviji, je Srbe „politično zapostavljala“ — pišejo srbski intelektualci. Trdijo, da je dokaz za to tezo pogrom Srbov v provinci Kosovo, kjer je Tito dal Albancem avtonomijo. Dejstvo je — piše Orsich — da je v zadnjih dvajsetih letih zapustilo Kosovo trideset tisoč Srbov. Dejstvo pa je tudi, da je mnogo tisoč Albancev zapustilo Kosovo in odšlo na delo v tujino, saj velja Kosovo za „sirotišnico“ Jugoslavije. Tako je vsak četrti sezonski jugoslovanski delavec Albanec s Kosova.

Slovinci smatrajo takšno srbsko pojmovanje kosovskega problema za umetno pripravljeno psihozo. Zato je Ljubljancan Janez Stanič v razgovoru z mariborskim dnevnikom „Večer“ nakazal, da naj bi kosovska kriza bila primer za tiho razraščanje Jugoslavije v dvoje različnih delov države.

Stanič primerja Miloševićovo narodnostno srbsko gibanje z masovnimi fašističnimi gibanji v Španiji, Italiji in Portugalskem med dvajsetimi in tridesetimi leti tega stoletja. vendar ne zanika možnosti nekakšnega sporazuma med liberalnim Kuča-

nom ter trdim Miloševićem. In to morda iz čistih oportunističnih vzrokov, da bi namreč Slovenci lahko mirno in nemoteno obdržali svoj visoki življenjski standard.

Hrvaški publicist Predrag Matvejević ugotavlja v knjigi „Današnje jugoslovanstvo“, da je večji del hrvaških intelektualcev padel v „politični čistki“. Tisti del, ki se še javlja, pa je mnenja, da so jugoslovanski narodi „trudni“ medsebojnega občevanja ter da ima kriza v Jugoslaviji v prvi vrsti razumske vzroke. Pokojni Krleža pa je malo pred svojo smrtjo dejal: „Vsi veliki južni Slovani so danes mrtvi!“ Pri tem se je nanašal na Ljudevita Gaja, škofa Strossmayerja, pa tudi Tita, Kardelja, Nazorja in Andrića.

Po „Neue Vorarlberger Tageszeitung“ povzela D-ova

Zahvala

Slovenski metropolit dr. Alojzij Šuštar je poslal predsedniku Zedinjenja Slovenije arh. Juretu Vombregarju naslednjo zahvalo za poslano pozdrave:

Dragi gospod predsednik,

Vam in vsem članicam in članom društva Zedinjena Slovenija se za Vaše pozdrave z 42. rednega letnega občnega zbora prisrčno zahvaljujem. Vračam jih vam in vsem članicam in članom društva. Pošiljam vam svoje najboljše želje ne samo za velikonočni čas, ampak za vse leto in za vse življenje. Veselim se Vašega dela, Vaše zvestobe Bogu, Cerkvii in domovini in Vašega medsebojnega prijateljstva in lepega sodelovanja.

Želim vam obilo božjega blagoslova in Vas vse, posebno pa še odbor, Vas kot predsednika, prelata dr. Alojzija Starca, tajnika, Emila Cofa prav prisrčno pozdravljam

+ Alojzij Šuštar
nadškof

Ljubljana, 10. aprila 1989

TELEFONSKO SPOROČILO

Vinko Levstik iz Gorice nas je tik pred zaključkom lista telefonsko obvestil, da je policija v Ljubljani zadržala protestna zborovanja zaradi Janševga zapora, a Slovenci sedaj zahtevajo obnovev procesa in večjo naslonitev na Zahodno Evropo.

Istočasno pa je zaradi velike srbske časopisne gonje odstopil član predsedstva SFRJ in predsednik ZKJ Hrvat Stipe Šušvar.

Razstava Ivana Bukovca

Na razstavi olj in akvarelov slikarja Ivana Bukovca (Slovenska hiša, Buenos Aires — 22./23. aprila 1989) smo z zadovoljstvom ugotavljali vztrajno delo tega likovnika na podlagi svojih prejšnjih dosežkov ter njegovo silovito voljo do spopolnjevanja. Bukovec hodi — da tako rečem — svoja pota, a se na njih temeljito spoprijema z likovnimi in slikarskimi vprašanji, ki jih srečuje in se mu stavlja na pot. Stopnjevanje že doseženih izraznih vrednot je domiselno in postaja vedno bolj prožno. Ljubezen do narave — kordobske in bariloške, pa tudi okoliške buenosaireske — daje slikarju možnosti mnogostраниh zaznav, barvnih doživetij, novih kompozicij. Njegova ustvarjalna zavzetost najde v krajinski naravi svoj poglaviti vir tonskega in oblikovnega navdih: bližnje in daljno pogorje, gozdovi, drevesa, redke hiše v valovitem svetu kontinentalne širjave. Magična pokrajina, v kateri pa vsekakor prevladuje občutek reda in tehnično formalne preglednosti. Bukovčeva delovna metoda je, kot se zdi, v tem, da ob čarobno simboličnem pogledu na andski svet ustvarja realno zemeljsko trdnost, skladnost in smotrno likovno konstrukcijo. V sintezi in čistosti barv je kompozicija sem in tja nekoliko zamaknjena, vendar je — kot na primer Nahuel Huapi s svojim azurnimi toni in poltoni — plastično zgrajena, racionalno analitična in solidno prostorna v polni svetlobi. Dejal bi: smotrna koncentracija ob uporabi še dožgnanih tehničnih izkušenj, pa poglobljena umetniška zmogljivost. Skrivnostni svet Južne Amerike se v prevladujoči travni in drevesni zelenini, pod sinjimi, sončno rumenimi ali zarjasto rdečkastim nebom — platna Uritorco ali Villa Udaondo — kaže kot živ, pa tudi lep in estetsko doživet. Barvno nasičeno prostorje opažamo pri Bukovcu od razstave do razstave bolj zanimivo in dojetno. Bolj ali manj zavestno študira sorazmerje med likovnimi in svetlobnimi učinki, med barvo in črto. Zdi se, da z vsako sliko preizkuša nove možnosti „ustvarjalne ekonomije“ — se pravi, kompozicija mu postaja strnjena in osredotočena na najvišji izraz; v svojem razvoju gre do vse bolj uravnovešenih barvnih ploskev, na katerih prevladujejo zdaj toplejši, zdaj spet hladnejši toni. In barvna plat je temeljna resničnost slikarstva — začetek, podlaga, na katero pada luč, da ustvarja življenje. Vse to je pri našem slikarju, da tako rečem, pot navzgor — zunanja, snovna obdelava, znamenje umetnikove plodovitosti v upodabljanju, merjenju, kompoziciji in stilizaciji. Vse to ustvarja umetnikov razgled,

gibanje in gradnjo okolja. Je pa še druga pot: pot navzdol, ali bolje, pot navzgor — intimno občutena forma, transcendentna izkaznost, v dol spuščajoča se razgibanost, estetsko poetična emotivnost. To so prvine, ki oživljajo kako delo, da postane umetniško delo. In pri Bukovcu najdemo te prvine, v mnogih primerih. Naj označimo samo Capilla del Monte, La Cumbre, Pogorje Las Gemelas, Cerro Cathedral, Nahuel Huapi ob sončnem zahodu; izstopajo pa tudi akvareli: Ekvilipti, Cerro Shaihueque, Gozdovi na Ezeizi. To je umetnost, ki jo slikar Bukovec dosega in spopolnjuje.

Če po gornjem pregledu objektivnih estetskih prvin olj in akvarelov razstave Ivana Bukovca — bila je pozitiven kulturni dogodek — pogledamo na umetnost iz romantično-družbenega vidika, je to ne samo last in „pot navzgor in navznoter“ posameznega umetnika, ampak dosežek vse družbe. In tako razodeva to slikarstvo, ki zori sredi novih dognanj in izkušenj, kakor tudi delo drugih ustvarjalcev in umetnikov v Argentini in po svetu, življenjsko in kulturno moč svojega slovenskega zdmskega zaledja. Fr. Papež

IZ ŽIVLJENJA V ARGENTINI

Tome Mizerit

Dospeli smo. Ko pišemo te vrstice, manjka komaj pet dni do splošnih volitev. In ko bo večina bralcev imela časopis v rokah, se bodo skoraj že odpravljali na volišče. Nekateri pa morda že vedeli za volilni izid, vsaj tisti, ki „Svobodno“ dobijo po pošti, ki v teh dneh dela izredno polževo.

Dospeli smo in že zaradi tega bi morali zapeti „Hvala večnemu Bogu...“ Kajti vse ostalo bo počasi zašlo v pozabo. Tudi blazni skoki in padci dolarja, morda celo imena glavnih igralcev. A leto 1989 bo nova letnica, na katero se bodo morali zgodovinarji nanašati. Bo nova izhodiščna toča. In kakor danes računamo, da bo po 61 letih prvič ustavnostna volitev za zamenjavo ustanovnega predsednika, bodo nekdo to dejstvo upoštevali za računanje novih obdobij. Številko 61 danes vidimo povsod, a malo jih ve, kaj se je leta 28 zgodilo, in kateri so bili tedaj glavni igralci nove drame argentinske zgodovine.

DVA, TRI, ŠTIRI

Tako imamo predsedniške volitve.

Slovenščina - moj jezik

KOT — KOT — KOD

Kot je eno najstarejših vzgojnih sredstev. Malo je iz mode, kaže, da bi ga bilo dobro spet začeti uporabljati. Beseda kot ima srednje dolg in ozek o v vseh sklonih in številih. Martin je imel pri sinu do smrti žlico in kot.

Mati se je poslovila od sina vojaka v bogkovem kotu.

Poleg te besede poznamo še drugo, na zunaj zelo podobno, kot. Ta je manj gibka, poznamo jo samo v prvotni obliki. Njen o je srednje širok in čisto kratek. Ta kot je veznik. Rabimo ga za primerjanje, izražanje posebnosti, za vezanje podobnih pojmov, položajev.

Tega ne dosežeš drugače kot s pridnostjo.

Moj plot je nižji kot sosedov.

To dvoje, samostalniki in vezniki, to se še da razumeti. Pa je prišla delat zrgo tretja besedica. Redko jo uporabljamo. Kod. Zveni skoraj enako kot prejšnji. Ta kod je vprašalni prislov. Z njim vprašamo, po kateri poti, čez katere kraje se je nekaj premikalo, potovalo. Po enem samem kraju bi vprašali: kje? Kod na hoče vprašati, katere so bile vmesne postaje in deli poti.

Kod si hodil, kje si bil?

Do kod hočeš priti?

Kod se pride na postajo?

Na vsa ta vprašanja bi odgovarjali s koder, tod, ondo.

Beseda kod ima dolgi in ozek o. Če pazimo na izgovarjavo, ne bomo tega prislova nikdar zamenjavali z veznikom kot, ki ima širok in kratek o. Z onim kotom med dvema stenama — čudno res — ga nikdar nihče ne zamenja. Samo površna izgovarjava nas lahko pri pisanju zavede, da v naglici napišemo tisto, kar nam prej pride pod prste.

Govori, kod bi rožice sadil.

Kdo to razume? Le majhna sprememba je krivica skrajnega nesmisla.

Naglica, kajpak. Kadar ne znamo dobro voziti avtomobila, pojdimo z njim lepo počasi! Tako se bomo navadili dobro uporabljati dragoceno vozilo, da se bomo potem brez skrbi spustili v reko izvežbanih voznikov. Brez vaje ni mojstra. Nikdar ne recimo: Ah, saj ni važno! Malenkosti so lahko kdaj usodne. Pri jeziku nam zavirajo polet, počasi jemljejo prožnost pri izražanju.

M. A.

IVAN KOROŠEC

Taktična, usodna napaka

Ko berem v podlistku „Svobodne Slovenije“ pripombe Marka Kremžarja o Bučarjevih „Usodnih odločitvah“, je doznavna močna želja po ugotovitvi čim popolnejše resnice o dogodkih v l. 1941-45. Vrednost teh pripomb pa je Kremžarju prirojena odlika spoštovanja do sočloveka — nasprotnika.

Vseskozi spremlja z mehko, toda odločno obrambo katoliških nazorov in vidnejših oseb, ki so izšle in delale za narod iz teh nazorov.

V tej odločnosti posebno močno izstopa spoštovanje do vsega, kar so storili predniki, zato mu ni težko najti besede opravičila tudi ob taktično nerodnih ali celo usodnih odločitvah. („...Kako pa naj bi drugače ukrenili v takratnih težkih razmerah?“)

Zavaja pa v nejasnost, kadar istoveti katoliško stran s politično stranko ali ilegalno z uporabo proti okupatorju ali demokratično vodstvo z vodstvom ene politične struje.

Ker sem bil aktivno udeležen v vseh onih težkih slovenskih letih, čutim dolžnost, da pomagam k dopolnitvi slovenske resnice.

Kremžar: „Iz Usodnih odločitev izzveni ne ravno novo mnenje, da je bila napaka demokratičnega vodstva v tem, da se ni odločeneje naslanjala na svoje ilegalne organizacije, ter da je v veliki meri sle-

Formalno je osem kandidatov. Že to je pozitiven pojav, ker včasih jih je bilo še več, čez deset, petnajst... Od teh imata le dva resnično možnost do predsedništva države: peronistični Carlos Saúl Menem in radikalni Eduardo Angeloz. Od vseh ostalih je še eden, ki resno posega v borbo, in katerega glasovi bodo odločilni za primer, da ne peronisti ne radikalni ne presežejo 50% glasov: Alvaro Alsogaray, na čelu povezave petih liberalno demokratično konservativnih strank. Le oni sigurno presežejo na vsedravnem nivoju 5% glasov, in se lahko približajo odločilnim 10%.

Nato pridejo ostali. Od teh politično upoštevana le Združena levica, povezava trockistov (MAS), komunistov, socialkristjanov ipd. Kandidira socialkristjanski uskok Néstor Vicente. Vrednost ni v sedanjih moči, marveč v možnostih, ki se tej povezavi odpirajo za bodočnost. Omenimo že Združene socialiste (dejansko brez moči), katerim kandidira edini socialistični poslanec Estévez Boero. Delavska stranka (PO, maoisti) ne pride v poštev v nobenem oziru, s svojim kandidatom Jorge Altamira; enako kot zeleno-humanistična povezava (Luis Amman), ali pa Angel Bartolo Bustelo (izobčen iz KP) na čelu Ljudskega sporazuma (Acuerdo Popular). Dejansko tudi priznani politični analisti ne znajo na pamet recitirati vsem osem kandidatov, jansen dokaz, da vsaj v zadnjih treh ni nobene politične resnosti.

KAKŠNI BODO REZULTATI?

To je ena izmed najbolj kočljivih zadev vsakega političnega opazovanja. Zadnje čase so prišle v modo razne ankete. Te se morda obnesejo v drugih državah, v Argentini pa vedno predstavljajo nek riziko. To je razumljivo, ko komaj teden pred volitvami še vedno ogromen odstotek volivcev ne ve (ali noče vedeti), za koga bo oddal svoj glas. To v prvi vrsti pomeni, da ljudje, velika večina naroda, niso zadovoljni ne s strankami, ne s kandidati. Izбира jih ne zadovolji. Izбира bo torej odločena v zadnjem trenutku, in volivec se bo odločil, po vesti, za „manjše zlo“.

Ta odnos do lastnega glasu pa lahko izneveri vsako anketo. Vendar neke vrste prepričanje vlada med političnimi opazovalci. Precej zedinjeni so v mišljenju, da bo zmagal Menem, toda verjetno ne bo dosegel potrebnih 50%. Tudi so prepri-

čani, da bo uspeh (ali neuspeh) liberalcev igral odločilno vlogo za izbiro prihodnjega predsednika A to že vemo, dejansko čutimo „na cesti“, brez potrebe drugih in zapletenih anket.

Strokovnjaki v politiki celo trdijo, da je bolj važen rezultat na tretjem in četrtem mestu, kot pa na prvem in drugem. Kar se bo zgodilo z liberalci, bo odločilno za razbitje morebitnega dvostranskega sistema, s katerim sanjajo tako radikalni kot peronisti. Kar pa bo to pot dosegla Združena levica, je tudi izredno važno, kajti vanjo bodo počasi padale skupine in posamezniki, ki bodo doživljali razočaranje tako nad radikali kot nad peronisti.

KAJ BOMO VOLILI?

Kaj pogosto vprašanje je, kaj se sme voliti, kaj se da voliti, itd. Dejansko ta vprašanja nimajo odgovora. Problem se poraja zlasti med argentinskimi katoličani, ki si s tem delajo grozne probleme vesti. Resnično: ni stranke in skorajda ni kandidata, ki bi jih resnično predstavljal.

Problem je sicer nekoliko različen od enega do drugega volilnega okraja. Morda je položaj lažji za volivca v prestolnici (mesto Buenos Aires), kot pa v provinci Buenos Aires, ali kakih drugih provinci. Nekateri peronistični in liberalni kandidati so zanesljivi, sem in tja kak radikalen tudi. Na primer prvi kandidat za poslanca na Federalistični neodvisni povezavi, Santiago de Estrada, je pozitiven glas. In to le kot primer, in za prestolnico.

Eno moramo imeti na jasnem: ne moremo se resno odločati, če se za politiko zanimamo le zadnja dva meseca pred volitvami. In druga: ne smemo se vezati le na stranke, marveč upoštevati zlasti kandidate. Rezanje volilnic med štirimi različnimi možnostmi ni le ustavna pravica, marveč celo moralna dolžnost. In še: s temi volitvami ne bomo rešili nobene konkretne situacije. Bodo pa te volitve kot nova stopnica kvišku (ali deli, kot nanese), in le s tega vidika bo tudi naš glas izredno važen. Ne moremo iskati idealnega položaja. Ni idealne stranke, ne idealnih kandidatov. To ve tudi Cerkev, ko poziva, naj volimo in to po vesti. Vemo, da bodo po tej vesti argentinski katoličani volili tako radikale, kot peroniste in liberalce. In marsikateri glas bo zdrknil celo proti Združeni levici. Bog pomagaj.

Ostane nam pač še eno. Moliti, da bi Bog dal ljudem pamet, kandidatom pa (tistim, ki bodo izvoljeni), poštenost. Kajti politični posel, in zlasti javno delovanje, ni privilegij,

skrbi za slovenska življenja zaradi okupatorjevih represalij.

KP je ob poznanju situacije v Zavezi podvojila svojo aktivnost v strahovanju: z umori, prisilno mobilizacijo ter zaprisegami. Njen načrt je bil hitra razpršitev svojih sicer številno neznatnih, vendar v aktivnosti provokativnih in krutih enot po vsej Sloveniji.

Neodločnost Slovenske zaveze glede ilegale je imela prve usodne posledice že v zgodnji pomladi 42.

Pred komunističnim nasiljem so se zbirale posamezne grupe fantov po deželi in čakale nekoga, ki ne bo ne fašist ne komunist. (V Loški dolini, Begunjah, Dobrem polju, Ribniški dolini, Beli krajini, pod Gorjanci, pri St. Joštu itd. Tega nekoga so čakali tudi mobiliziranci in ubegli iz nemške vojske na Gorenjskem in Štajerskem, pa koroški fantje, odločni Primorci in razočarani partizani.) Ker pa tega „nekoga“ ni bilo, so jih povečini zajeli partizani v svoje vrste ali pa jih razbili in pobili.

Ob vsej tej porazni situaciji je končno v Zvezi prišlo do enotne odločitve. Nacionalna ilegala je odšla na teren 17. maja 1942. Znatno so jo podprli z orožjem aktivisti Slovenske legije (SL).

Ilegala je bila sestavljena izključno iz fantov katoliškega tabora, vodstvo in podoficirji pa so bili v glavnem liberalnih nazorov. Kljub idejni razliki ni bilo različnosti v vrednotenju nujnosti. Ne samo v ilegali, tudi pozneje različnosti idej nikoli ni imela mesta v debati med borci. Zavest resnosti položaja nas

Odmevi iz Ljubljane

„ŠE BOMO PELI...“ V ARGENTINI

„Še bomo peli...“ je naslov najnovejše knjige, ki jo je kot svoje 136. delo v Argentini izdala Slovenska kulturna akcija iz Buenos Airesa. V njej so zbrane slovenske ljudske pesmi, ki jih je priredil že pokojni Marko Bajuk. Uvod v knjigo je napisal prof. Božidar Bajuk, avtorjev sin, ki pravi, da je bil namen tega dela predvsem avtentična osebnost predstavitev avtorja z njegovo lastno besedo in glasbeno stvaritvijo.

Marko Bajuk se je rodil leta 1882, v Argentino je prišel leta 1949, umrl pa je 1961 v Mendozii, kjer je med drugim sodeloval pri ustanovitvi društva Slovencev, pevskega zbora, organizaciji prosvetnih večerov in mendoške slovenske skupnosti. V knjigi „Še bomo peli...“ je zbranih 70 slovenskih ljudskih pesmi z notami. Med Bajukovo zapuščino je treba omeniti pet zvezkov slovenskih ljudskih pesmi in vrsto druge pevške in šolske literature, saj je bil avtor po vojni tudi eden izmed ustanoviteljev šolskega sistema v begunskih taboriščih v Avstriji.

M. J. Delo, 13. januarja

SUHODOLČANOVA VESELOIGRA V BUENOS AIRESU

Za začetek pouka v slovenskih osnovnih šolah v Buenos Airesu so člani „Slovenskega gledališča Buenos Aires“ pripravili satirično mladinsko veseloigro slovenskega mladinskega pisatelja Leopolda Suhodolčana „Figole — Fagole“, v kateri avtor biča in smeši razdvojenost v svetu.

Igro, ki so jo najprej predstavili v dvorani Slovenske hiše v Buenos Airesu, je režiral Maks Borštnik, igrajo pa Dominik Oblak, Andrejka Vombergar, Blaž Miklič, Lučka Jerab, Klavdija Jakoš, Marko Rezelj, Tone Rode in Jože Korošec. Sceno sta izdelali slikarji Andreja Hrovat in Marjetka Dolinar.

Predstavo so z mecenskimi delom omogočili igralci sami, ki bodo z njo sedaj gostovali tudi po drugih slovenskih domovih v Buenos Airesu. Ob predstavi v Slovenski hiši pa so pred njeno dvorano pripravili tudi razstavo olj in akvarelov Andreje Hrovat, Marjetke Dolinar in Toneta Kržišnika.

„Slovensko gledališče Buenos Aires“ je svojim gledalcem pred tem že predstavilo Suhodolčanovo veseloigro „Narobe stvari v mestu Petpedi“.

Delo, 29. marca M. J.

NOVICE IZ SLOVENIJE

MARIBOR — Letališče ima le eno redno linijo na dan, to je Maribor-Beograd-Maribor. Dohodki prihajajo še s šolanjem tujih pilotov, a to ne bo zadoščalo, saj morajo opraviti nekatera nujna dela, ki bi jim omogočila, da še ostanejo v statusu mednarodnega letališča. Poleg tega je Adria Airways tudi ukinita svojo progo v Sarajevu.

MARIBOR — Tihotapljenje ljudi čez mejo v Avstrijo je dobičkanosno posel. Za dve družini je cena tisoč ameriških dolarjev. Lansko leto so ujeli graničarji skoraj tisoč prebežnikov, od katerih je bilo dve tretjini tužcev, ne-Jugoslovancev. Z njimi so odkrili tudi 16 organiziranih kanalov, ki so jim pomagali pri begu.

PODČETRTEK — Grad bo dobil novega gospodarja, ki naj bi bil iz Velike Britanije. Ker grad ne sodi v spomeniško varstvo, ga namestila spremeni za gostinske in turistične namene najvišjega razreda. Interesent ga ima v mislih, ker bi prišel v poštev zaradi bližine z Atomskimi toplicami.

NOVO MESTO — Letališče v Prečnu, ki je le turističnega in rekreativnega značaja, letos ne bo do ne posodobljali ne asfaltirali. Tako so izjavili na novomeškem izvršnem svetu, ker so mladi opozorili na nekatere govornice, da mislijo letališče predelati v vojaške namene.

LJUBLJANA — Stiri mladinske delovne akcije (brigadno delo) bodo letos na Slovenskem. Število je skrajšano, zato da bi omogočili bolj racionalno delo, višji brigadirski standard in ker v to silijo spremembe pri organiziranju prostovoljnega dela mladih (beri: vedno manj je brigadirjev). Bodo pa tudi različni tabori, na katerih bodo mladi obravnavali ekološke, socialne, kmetijske in gozdarske probleme. Brigadirji bodo na Goričkem, Zasavju, Sevnici

marveč služba. Služba v delu za javni blagor. Ko bomo to razumeli, in prisilili vladne može, da bodo tudi oni to razumeli in izpolnjevali, bo konec marsikateremu problemu, in začetek argentinske prenosne. Vse ostalo: magični politiki ali rešilni državni udari, so le muhe enodnevnice. A so muhe, ki lahko narodu ogromno škodijo. V zgodovini je o tem dovolj primerov.

in v Slovenskih Goricah gradili lokalne ceste in vodovode.

BONN, ZRN — Na svetovnem sejmu gospodinjstve se je, med drugimi, predstavilo tudi Gorenje. S svojimi izdelki je pokazal visoko kakovost in da sledi svetovnemu razvoju v beli tehniki. Na sejmu je razstavljalo 1121 proizvajalcev iz 37 držav.

LAŠKO — Pivovarna se je v začetku leta lahko pohvalila z dobro prodajo, predvsem zaradi mile zime. Vendar pa pravijo, da prodaja v druge jugoslovanske republike pada, ker naj bi imelo Laško pivo „negativen politični predznak“ — ker je pač iz Slovenije.

DOLENJSKE TOPLICE — Izseljeniški piknik, ki je včasih bil v Škofji Loki, bo letos v tem kraju 2. julija. Organizira ga, kot vedno, Slovenska izseljeniška matica, naslov piknika pa je: Srečanje v moji deželi.

LJUBLJANA — Pet letal sodobnega modela Airbus A 320 bo kupila družba Adria Airways. Plačala jih bo z dobavo izdelkov jugoslovanske visoke tehnologije, med katerimi je tovarna Soko iz Mostarja predstavila najbolj konkurenčne ponudbe.

MARIBOR — Nova avtobusna postaja bo začela delovati s prvim julijem, ko bodo odprli tretji del hitre ceste skozi Maribor. V aprilu so odprli poslovni del (gostinske lokacije, butike in druge trgovine), do julija pa preizkušajo vse dele, ki spadajo k prometnim potrebam.

NA DEVIZNEM TEČAJU je 14. aprila v Ljubljani bila naslednja menjava: 8.000 dinarjev za en dolar ZDA.

UMRLI SO OD 4. do 11. marca 1989:

LJUBLJANA — Mija Jarčeva; Franc Fine; Marinka Lenarčič; Franc Zalaznik, 77; Marija Šimenc roj. Ovcak; Antonija Trtnik; Marija Kastelic, 81; Alojzija Zabukovec roj. Ramovš, 80; Ivan Klemenčič; Leopold Pust; Janez Rajar; Ivanka Šturm roj. Zupančič; Marjan Lenarčič; Mara Bizjak roj. Pele, 79; Mirko Lipuš; Silva Žerjal; Lenart Mekinda; Milan Mehle; Dušan Verbič; Vinko Möderdorfer; Stanko Majer; Josip Vdovč; Anton Müller, 92; Justina Šribar; Jože Jerala; Marija Gračner roj. Habitch; Tine Tome, 82.

RAZNI KRAJI — Francka Praprotnik roj. Pretnar, Kranj; Jože Gregorc, Presejce; Jože Ivšič, Kranj; prof. Franc Kopitar, Zagorje ob Savi; Alojz Rešnjak, Sevnica; Jožica Kranjc roj. Bajt,

je trdno družila preko vseh prejšnjih delitev!

Težnja po slovenski vojski med mladim rodom pa je dobila svoj zanos šele v domobranstvu, ki je bilo temelj temu uresničenju.

Je pa naravno, da večinski slovenski stranki ni bilo vseeno, kdo vodi skupno ilegalo. Dvom in bojazen nekaterih v vodstvu za prestiž po vojni in nevarnost izgube večinskega zaupanja pri narodu je zavele vodstvo, da se je poslužilo taktične napake, ki je bila usodna za ves poznejši razvoj dogodkov.

Ob prepričanju, da bi imela možnost vojske za lastnim vodstvom, je odsvetovala svojim zaupnikom po deželi pristop fantov k skupni ilegali. (V Dobrem polju je čakalo 23 fantov, pristopili so trije. V Žužemberku je bilo zbranih trideset fantov, prišel ni nobeden. V Gorjancih vas čaka cel bataljon, so vedeli povedati v Ljubljani. Ilegalo je čakal partizanskih bataljon!)

Ob nezadržnem naraščanju partizanstva in njegovega terorja pa je nezaščiten prebivalstvo — posebno pod italijansko okupacijo — začelo iskati zavetja v bližini italijanskih postojank.

Ker SLS ni imela prostovoljcev, oficirjev za vodstvo lastnih ilegal na terenu, se je z iskrenim namenom zaščite prebivalstva poslužila edine še možne poti: ustanovitev straž po vaseh proti nasilju (VS). S tem pa je nevede tudi dopolnila prvo etapo komunistične revolucije: Ustvariti domačega sovražnika v senci okupatorja. KP pa mu je pritisnila pečat izdajalca.

Nekdo je zapisal, da so VS nastajale spontano. To je resnica, kajti stiska je bila silna.

Tisti, ki se utaplja, brezupno grabi po vsem, kar doseže. Ne vpraša, čigava je ponujena roka.

Poleg tega pa je dejstvo, da je bilo lažje — posebno kmečkemu fantu — ostati v domači vasi, da je lahko oral in sejal in bil pri družini, kot pa oditi v gozd, spat na resju, večkrat v dežju in mrazu, ob neredni, nezadostni in slabi hrani in drugih nevarnostih.

Vendar pa je fante v VS zelo motila okupatorjeva navzočnost, njegove zahrbtnje manipulacije s komunisti in vidne zapreke večjih akcij proti partizanom.

Sosedova mati je vprašala sina — vaškega stražarja: „Ja, kako pa bo, ko se boste srečali z zavezniki?“

Pa ji je odgovoril: „Nič ne skrbi, te, mama, saj vodstvo misli za nas; bodo že oni uredili.“

Kako so uredili, smo bili priče na Turjaku.

Kremžar nadaljuje: „Gledano nazaj, je gornja kritika (da se vodstvo ni dovolj naslanjalo na ilegalno organizacijo) videti upravičena, čeprav menijo nekateri, da je šlo za usodno, drugi pa le za taktično napako. Vendar ostane še vedno neodgovorjeno vprašanje, če je bilo v taboru, ki ni poznal prisil, ter ob rastočem partizanskem terorju to sploh mogoče?“

Večkrat v življenju posameznika ali naroda se pojavi neka možnost samo enkrat. Če je zamudimo, spreminimo položaj in posledice.

SLOVENCI V ARGENTINI

Osebnostne novice

Rojstvo: V družini Aleksandra Zupančič in njegove žene Carmen roj. Magliocco se je 4. t. m. rodila prvorojenka Jesika Marjana. Čestitamo!

Krst: 6. 5. je bila krščena v cerkvi Marije Pomagaj Nina Musar, hči Jožeta in Silvine Cortini. Krstil je župnik Jože Škerbec. Čestitamo!

Poroki: Dne 6. maja sta se poročila v slovenski cerkvi Marije Pomagaj Marko Malovrh in Ani Podražaj. Za priče so bili nevestini in ženinovi starši Tone in ga. Ana Podražaj ter Albert in ga. Ivanka Malovrh. Poročne obrede je med sv. mašo, pri kateri je pel mladinski zbor iz San Justa, opravil ob asistenci dr. Jureta Rodeta in Franceta Cukjatiya prelat dr. Alojzij Starec.

Dne 15. aprila 1989 sta prejela zakrament sv. zakona Pavle Sušnik in Margarita Salinas v cerkvi Sta. Rita de Casia. Botrovala sta ga. Lojzka Sušnik in Jože Salinas.

Mladoporočencem naše čestitke!

Zopet je leto dela za nami; treba je bilo podati poročilo o pretekli poslovni dobi in to je tudi storil odbor Našega doma na svojem 32. rednem letnem občnem zboru.

Iz poročil je bilo razvidno, da je odbor opravil veliko dela, ki je obstajal predvsem v prenovitvi gornje dvorane in v olepšavi spodnjih prostorov. Veliko večje pa je bilo delovanje na kulturnem polju, ki se pa iz časopisnih poročil ni videlo zaradi pomanjkanja stalnega dopisovalca. Plodno delo je bilo vidno tudi iz poročil mladinskega, šolskega in športnega odseka. Da bi bila slovenska javnost stalno na tekočem o aktivnosti Doma, je bil na občnem zboru naprošen za stalnega poročevalca J. Miklič.

Po poročilih odbornikov je sledilo poročilo, ki ga je podal Marjan Skvarča. Z burnim ploskanjem so navzoči potrdili, da se strinjajo z

Kranj; dr. Alojz Lukanc, 71, ZRN; Marija Bergant roj. Zupančič, 80, Lipica; Mihael Bašin, Solkan; Miroslav Štros, 80, Kranj; Jože Repovž, Gabersko; Matilda Zupan, Tržič; Otmar Rotner, Koper; Tončka Fistrova, Radovljica; Edvard Bohoč, Šentjur; Cirila Peterca roj. Remic, Sostro; Andrej Kobal, 82, Jalovica; Jožefa Mežnar, Dolga vas; Minka Petje roj. Bantan in Janez Petje, Šmartno pri Liti; rev. Milan Orthaber, Slov. Bistrica; Ladislav Kvas (Stokavnikov Lakdo), Sedraž; Jože Meze, Kamnik; Erih Okrožnik, Logatec; Kristina Zinko, Dob; Franc Štepihar, 79 (zlatomašnik), Ribnica.

Če je v hiši začetek požara, včasih zadostuje škaf vode, da se požar pogasi. Če pa voda pride prepozno, je lahko vse zamujeno.

Kremžar zaključuje: „Pa tudi, ali bi v nasprotnem primeru res lahko pričakovali različen potek revolucije? Na ta vprašanja ne bomo nikdar poznali odgovorov.“

Zakaj ne? Ker je zadeva načeta, navajam nekaj odgovorov v potrdilo trditve o možnem drugačnem poteku revolucije.

1. Sprememba načina obrambe in končno borbe bi logično prinesla spremembo položaja, okolnosti in splošnega mnenja. Če sem na Šmartni gori, ni nevarnosti, da bi se utopil. Nerodno pa je, če se spotaknem.

2. Če bi s partizansko ilegalo VZPOREDNO PO ČASU NARAŠČALA TUDI NACIONALNA, bi jo ta prerastla, saj smo bili vendar katoliški narod.

3. Prevaranim partizanom-nacionalistom bi bil veliko lažji pobeg v drugo ilegalo kot v VS v senci okupatorja. Pomislimo samo na fante s Koroške, Stajerske, Gorenjske, ki so se skrivali pred Nemci. Ali one s Primorske, Goriške in Benečije, ki jim je nasprotje do Italijanov prešlo v krvno sovraštvo. Saj celo v ilegali nismo tedaj razumeli VS.

4. VS so ščitile samo tzv. „Ljubljansko pokrajino“. Ostale tri četrtine Slovenije pa smo pustili na milost okupatorju in komunistom.

5. Z VS smo bili negativno vezani na italijanski razpad septembra

opravljenim delom glavnega odbora.

Po daljši debati o delu v bodoči poslovni dobi smo prišli na volitve, na katerih so bili izvoljeni v glavni odbor: Pavla Lipušček, Blaž Miklič in Janez Belič. V širši odbor pa so bili izvoljeni: Metka Malovrh, Tone Malovrh, Marjan Skvarča, Jože Miklič ter Silvo Lipušček. Nadzorni odbor pa sestavljajo Vencelj Ferjančič in Lado Indihar.

Naslednji dan je bila seja glavnega odbora, na kateri je bila kot prva točka razdelitev mest. Novi odbor je sedaj tak: predsednica Pavla Lipušček, podpredsednik Tone Oblak, tajnik Blaž Miklič, namestnik Janez Belič, blagajnik Janez Kržišnik, namestnik Lovrenc Tomažević ter gospodar Evgen Urbančič.

Po razdelitvi mest se je seja nadaljevala še pozno v noč v medsebojnem izmenjavanju misli na podlagi debat občnega zbora. Tudi novo poslovno leto obeta biti zelo bogato v delovanju Našega doma. Seveda veliko zavisí od pomoči članstva in upam, da je v nas vseh interes, da bo ta ustanova, ki je stala toliko truda, še dolgo dolgo kljubovala vsem viharjem današnjega časa.

Novemu odboru želimo veliko uspeha.

č.e

MENDOZA

POMEMBEN IN VESEL JUBILEJ

V soboto zvečer, 15. aprila, prav na njen rojstni dan, so Jerovškovi mami njeni domači v krogu povabljenih rojakov pripravili slavje v Domu.

Jerovškova Angela — devetdesetletnica! Kaj naj bi ji človek dejal in voščil ob tako veličastnem dnevu! Ko se ji danes približaš, ti v tisti svoji tradicionalni svileni rutii, v pentljo povezani pod brado, prijazno smehlja je ponudi roko v pozdrav. In na njenih vedno svežih li-

cih kar ni — nobene gubice...

To je vzor naše slovenske žene in matere ter gospodinje, ki je z vso vdanostjo in ljubeznijo vzela nase vse križce in težave, ki so jo čakali v dolgem življenju. Poleg vseh težav matere in gospodinje na gruntu ji je usoda naložila na ramena še težo begunstva s kopico šestih otrok. V Tržiču jih je na begu čakal še zadnji napad partizanov, da so si s težavo reševali življenje.

Skozi vse življenje pa jo je vodila z rožnim vencem v roki skrb za dom in domače.

In tako ji je Bog naklonil veliko milost in blagoslov, da je v soboto sredi svojih šestih zgledno vzgojenih otrok, ki so ji dali že 13 vnukov, praznovala vsa srečna in nasmejana svoj 90. rojstni dan, za katerega so ji tudi vsi navzoči iskreno čestitali. In ko so ji vnuki z rdečimi vrtnicami deklamirali čestitke, je za sklep spontano zadonela po dvorani „Zadoni nam, zadoni...!“

Jerovškova mama je doma v Nasovčah, južno od Cerkelj na Gorenjskem, kjer se je tudi poročila s Francetom Jerovškom iz sosednjih Lahovč. Tu sta si tudi kasneje ustanovila svoj dom.

Otdot pa ju je božja volja peljala tudi na križev pot begunstva, v Vetrinje, v Peggez in v Spittal. Deležna sta bila s številno družino vseh begunskih in lagerskih preskušanj.

Izselila sta se pa z našo večjo skupino v Argentino in se odločila za Mendoza. Družina je delila z nami vsemi usodno novih naseljencev. Oče je v začetku za spanje nabral razprostrl na tleh — papir... Zaleli so s težaškimi delom na finki in Rodeo del Medio, kasneje pa se preselili v Mendoza. Oče je po težki nesreči pri tesarskem delu legel za devet let na posteljo in končno po hudem trpljenju umrl.

Tako je mama morala vzeti nase — še „četrti ogel hiše“. Ostala je zvesta svoji nalogi vse do danes.

Ves čas je mama tudi zvesto sodelovala z našo skupnostjo na vseh področjih. Kdo recimo, ne pozna kruha „Jerovškove mame“ na vseh naših skupnih prireditvah!

In ko pred nedeljsko mašo vstopiš v „kapelo“, Jerovškova mama s svojimi vrstnicami že prebira jagode na rožnem vencu.

Vse življenje so jo pač vodile in zato blagoslovljale Jezusove besede: „Če kdo hoče priti za menoj, naj se sam sebi odpove in vzame svoj križ ter hodi za menoj!“

Jerovškovi mami želimo vsi še dolgo vrsto zdravih in zadovoljenih let sredi predragih domačih in v naši skupnosti!

Bb

v potokih slovenske krvi.

Ob vseh teh dejstvih se ne morem otrestiti zavesti, da je naše vodstvo — ob kritičnih trenutkih — imelo večjo vdanost v usodo kot zaupanje v svoje moštvo, vero v lastno sposobnost ter zavest odločilne odgovornosti.

Še sedaj včasih srečamo odgovor: „I, tako je bilo, pa Bog pomagaj.“ Tako je bilo, ker smo se vdali v usodo. Narediti bi morali vse, da ne bi bilo tako. In kar ni bilo v človeški moči in zmožnosti, bi Bog pomagal.

Že stari ljudje so vedeli: „Pomagaj si sam in Bog ti bo pomagal.“ Vojaki smo tudi vedeli ta za pravoro

Z moštvom, kot je bilo, bi vodstvo delalo čudeže, le поблиže bi ga moralo poznati. Poznati tudi na fronti ter nanj misliti.

Partizanski poveljnik Pero Popivoda je dejal zajetim borcem Grčaric in Turjaka na dvorišču kočevskega gradu, predno so jih odgnali v pokol: „Ko bi imeli vi vodstvo, kot je naše, in mi borce, kot ste vi, bi ne prišlo do te vaše tragedije.“

Ta dopolnitev ni kritika ali celo dolžitev. Iskreno da ne! Je prikaz izkustev iz tedanje perspektive na položaju. Osebo sem prepričan, da je vse: prizadevanja, odločitve — pozitivno ali pogrešne — in tudi neodločitve, pa trpljenje in borba imelo en sam vzvišen ideal vse:

VELIKA, ZDRUŽENA, SVOBODNA IN SAMOSTOJNA SLOVENIJA!

MALI OGLASI

Prodajamo psičke pasme „Airedale Terrier“ — čistokrvne s pedigree —. Klicati od 16.—21. ure. T. E. 623-8138.

ARHITEKTI

Andrej Duh — načrti, gradnje in vodstvo del v Bariločah in okolici; nepremičninski posli. — P. Moreno 991, 5. nadstr. C. — 8400 Bariloche.

TURIZEM

Potovanja, skupinske ekskurzije, letalske in pomorske vožnje poskrbi po ugodni ceni Marjeta Šenk. T. E. 762-2840.

ADVOKATI

dr. Vital Ašič — odvetnik - ponedeljek, sredo, petek od 17 do 19, Don Bosco 168 - San Isidro; T. E. 743-5935.

dr. Franc Knavs — vsakovrstne civilne, delavske in trgovske zadeve v Capitalu in Pcia. Bs. As. — Tucumán 1455, 9. nadstr. E - T. E. 45-0320 - poned., torek, četrtek od 16 do 20.

ZA DOM

POHISTVO: za jedilnice, spalnice, dnevne sobe, moderno in angleški stil. Tine Kovarič. — T. E. 765-1682.

REDECORA — celotna oprema stanovanj: blago za naslanjače, odeje, zavese, tapete, preproge — Bolívar 224, Ramos Mejia, T. E. 654-0352.

Garden Pools — konstrukcije bazenov - filtri - avtomatično zalivanje — Andrej Marolt, Martínez de Hoz 211, San Miguel, T. E. 664-4374.

SANITARNE NAPRAVE

Sanitarne in plinske naprave — privatne - trgovske - industrijske - odobritev načrtov — Andrej Marolt, Avellaneda 216, San Miguel, T. E. 664-1656.

TRGOVINA

Delikatosa Franc Vester — Gana 119 - Capital - (1 kvadra severno od postaje Liniers).

Alpe Hogar — Stane Mehle - vse za vaš dom - L. Vernet 4225 - 1826 Rem. de Escalada - T. E. 248-4021.

GOSPODARSTVO

Zavarovanja M. in H. Loboda — Sarmiento 385, 1. nadstr., pis. 10 - Buenos Aires - od 11 do 18.30 - T. E. 312-2127.

Kreditna zadruga SLOGA — Bmé. Mitre 97, 1704 Ramos Mejia - T. E. 658-6574/654-6438. Od ponedeljka do petka od 10. do 19. ure.

Mutual SLOGA — Bmé. Mitre 97, 1704 Ramos Mejia - T. E. 658-6574, 654-6438. Od ponedeljka do petka od 10. do 19. ure.

SLOGA — PODRUŽNICA SAN MARTIN — Slovenski dom - Córdoba 129 Tel. 755-1266 - Uraduje ob torkih od 18. do 20. ure in ob nedeljah od 10. do 11. ure (g. Stanko Oberžan).

SLOGA — PODRUŽNICA RAMOS MEJIA. V pritličju poslopja Sloge, Moreno 129. Od ponedeljka do petka od 17. do 19. ure. T. E. 658-6574 — 654-6438.

SLOGA — PODRUŽNICA CASTELAR Slovenska Pristava - Monte 1851 - Uraduje ob četrkih od 20. do 22. ure in ob nedeljah od 10.30 do 12.30 (g. Nande Češarek).

KAKO IZ ZAGATE?

V Sloveniji je čedalje večji pritisek vernikov pa tudi drugih, da naj bo božič državni praznik. Temu se vlada upira, češ da je verskega značaja in da je po ustavi Cerkev ločena od države.

Sedaj pa, ko jim teče voda v grlo in se hočejo na vsak način sprijazniti s Cerkvijo ali bolje z vernimi občani so pogruntali nekaj zelo diplomatskega. Ločijo namreč državne praznike in pa dela proste dneve.

Tako meni Izvršni svet SRS, da je potrebno med praznike vključiti tudi 8. februar — dan Prešernove smrti —, ki še ni upoštevan kot praznik. Na predlog SZDL Slovenije naj bi kot dela prost dan določili tudi 25. december, ki „vse bolj postaja ljudski, družinski praznik“, seveda pa molče o njegovem verskem obelježju.

Tako naj bi bili po novem prazniki SR Slovenije: 8. februar — Prešernov dan, slovenski kulturni praznik; 27. april — dan ustanovitve OF (kar ni res, saj je bila tedaj ustanovljena le Antimperialistična fronta, kar je v tedanjem levičarskem žargonu pomenilo nastop proti zahodnim demokracijam), 22. julij — dan oborožene vstaje slovenskega naroda — ne povedo, da šele na klic „velikega Stalina“ na obrambo Sovjetske zveze; 1. november — dan spomina na mrtve, kar je tudi verski praznik.

Dela prosti dnevi v Sloveniji naj bi bile vse nedelje, 27. april, 22. julij, 1. november in 25. december. Tako bi bil volk sit in koza cela. Božič ne bi bil praznik, pač pa dela prost dan.

Poleg tega še predlagajo, da delavci pravico do prostega dne zaradi praznovanja 27. aprila, 22. julija,

SLOGA — PODRUŽNICA SLOVENSKA VAS — Hladnikov dom - Msgr. J. Hladnik in Hernandezias - Uraduje ob sredah od 19. do 21. ure in ob nedeljah od 10.30 do 12.30 (ga. Marija Gorše).

SLOGA — PODRUŽNICA SAN JUSTO Naš dom (pisarna) H. Irigoyen 2756 T. E. 651-1760. Uraduje ob torkih od 18. do 20. ure in ob nedeljah od 9.30 do 11.30 (gdč. Julka Moder).

Cena največ štirih vrstic A 16.- za enkratno objavo, za vsak mesec — 4 številke — A 52.-.

1. novembra in 25. decembra zaradi racionalnejše razporeditve delovnega časa izkoristijo kak drug dan.

Seveda to predlaga šele slovenska vlada. Ali bodo to sprejeli? In kaj bo rekel Beograd?

OBVESTILA

SOBOTA, 20. maja:
Redni pouk Slovenskega srednješolskega tečaja v Slovenski hiši ob 15. uri. Začetek šahovskega turnirja v Sломškovem domu ob 20. uri.

Kulturni večer SKA: Video film „Mlada Breda“. Ob 20 v Slovenski hiši.

NEDELJA, 21. maja:
Obletnica v San Martinu s celodnevno prireditvijo.

NEDELJA, 28. maja:
Žegnanje pri Mariji Pomagaj v Slovenski hiši ob 11.30.

SOBOTA, 3. junija:
Redni pouk Slovenskega srednješolskega tečaja v Slovenski hiši ob 15. uri.

NEDELJA, 4. junija:
Spominska proslava žrtv revolucije.

NEDELJA, 11. junija:
Procesija presv. Renjega telesa ob 15.30 v Don Boskovem zavodu.

NAROČNIKOM V ARGENTINI

Zaradi nenehne dviganja stroškov in hiperinflacije v Argentini smo primorani dvigniti naročnino za list od te številke dalje. Zato bo naročnina odslej A 850; za pošiljanje po pošti pa A 1.000.

Pripominjamo, da je stal izvod Svobodne Slovenije tradicionalno dvakrat več kot tukajšnji dnevnik. Ti stanejo danes A 15; tako bi morala biti naročnina vsaj A 1.500.- Vseeno smo nastavili kolikor mogoče nizko ceno, da olajšamo breme inflacije. Prosimo pa naročnike, da to upoštevajo in čimprej poravnajo zaostalo naročnino.

Uprava Svobodne Slovenije

LETALSKE KARTE etc.

NAJNIZJE TARIFE!
OMENITE TA OGLAS!

TRAVEL AGENCY „RIENTE“
Sr. SALVADOR
A. P. Leg. 6632 Disp. D.G.S.T. 1555

Esmeralda 973 / I "B" - Capital
Tel. 313-9143
(9.30—12.30, 14—18.30)

Slovenska kulturna akcija

3. kulturni večer

MLADA BREDA

Poetična drama — video film

Tekst: Dane Zajc — režija: Helena Zajc

Uvodne besede Tine Debeljak ml.

V soboto, 20. maja ob 20 v Slovenski hiši.

Primorci se obračajo, ampak kje?

Izjave predsednice društva Triglav, objavljene v sobotni prilogi DELA 4. februarja letos, so prava klobuta za vse zavedne Primorce. S svojo izjavo, da Primorci nikoli ne vedo kaj so — Italijani, Slovenci, Jugoslavlani ali Argentinci — gospa Sosič razodeva vso svojo nepoznanje zgodovine primorskih Slovencev. Od predsednice društva, ki nosi — prav gotovo ne po naključju — pomembno ime „Triglav“, bi človek pričakoval drugačno mnenje o Slovenceh, ki živijo pod pokroviteljstvom „očaka“ naših Alp ob bistri Soči, v Vipavski dolini, v kraških vaseh.

Ne vem, kakšno vzgojo je imela gospa Sosič, a pri nas, v soški dolini, je bila navada, da so otroka naučili poleg molitvice angelu varuhu tudi kratko pesmico: „Jaz nisem 'Taljanka' in tudi ne bom, sem zvesta Slovenka, ki ljubi svoj dom.“ Kot predsednica „večnarodnega društva“, bi morala vsaj poznati razliko med „nacionalnostjo“ in „državljanstvom“: narodnost je nespremenljiva tudi za tiste, ki bi jo hoteli zatajiti in izbrisati iz svojega srca. Državljanstvo je pa večkrat odvisno od zgodovinskih pripetljajev in razmejitvenih pogodb.

Čudna logika gospe predsednice, ko v isti sapi trdi, da „imamo Primorci slabo navado obračanja po vetru“ in kmalu za tem prizna, da je večina Primorcev prišla v Argentino zaradi fašističnega zatiranja, ker se niso hoteli potalijančiti.

ESLOVENIA LIBRE

Fundador: MILOŠ STARE

Director: Valentín B. Debeljak

REDACCION Y ADMINISTRACION:

RAMON L. FALCON 4158

1407 BUENOS AIRES

ARGENTINA

Teléfono: 69-9503

Glavni urednik:

Tine Debeljak ml.

Uredniški odbor:

Tone Mizerič, dr. Katica Cukjati,

Gregor Batagelj

Correo Argentino Central (B)	FRANQUEO PAGADO
	Concesión N° 5775
	TARIFA REDUCIDA
	Concesión N° 3824
Registro Nac. de la Propiedad Intelectual No. 85.462	

Naročnina Svobodne Slovenije za 1989: Za Argentino A 850; pri pošiljanju po pošti A 1000; Zdrž. države in Kanada pri pošiljanju z letalsko pošto 60 USA dol.; obmejne države Argentine 53 USA dol.; Evropa 65 USA dol.; Avstralija, Afrika, Azija 70 USA dol.; ZDA, Kanada in Evropa za pošiljanje z navadno pošto 45 USA dol.

V Evropi lahko kupite Svob. Slovenijo: v Trstu: knjigarna Fortunato, Via Paganini 2; v Celovcu: knjigarna Mohorjeve družbe, Viktringer 26.

TALLERES GRAFICOS "VILKO" S.R.L., ESTADOS UNIDOS 425, 1101 - BUENOS AIRES - T. E. 362-7215

Ne, gospa Sosič, Primorci se ne obračajo po vetru, je pa možno, da se vaši predniki obračajo... ampak v grobu

dr. Nataša Krečič

ŠAHOVSKI TURNIR ZA VSE SLOVENSKE ŠAHISTE

po švicarskem sistemu v 7. kolih bo v prostorih SLOMSKOVEGA DOMA V RAMOS MEJJI

Začetek v soboto, 20. maja, ob 20. uri.

Vpis na telefon 657-3288 ali pol ure pred pričetkom. Vpisnina: 100 avstralov Vodi: Tine Debeljak ml.

Organizira SLOVENSKA ŠAHOVSKA ZVEZA in športni odsek SLOMSKOVEGA DOMA.

Turnir podpira zadruga SLOGA.

Slovenski dom San Martín

bo v nedeljo 21. maja praznoval

29. OBLETNICO DOMA

s celodnevним programom

Ob 11.00 Dviganje zastav
Ob 11.30 Sv. maša, ki bo darovana za vse žive in mrtve člane doma
Ob 13.30 Skupno kosilo
Ob 15.30 Kulturni program
Nato družabni del
Rojaki in prijatelji prisrčno vabljeni!

JANEZ VASLE

Avstralija, objubljena dežela

BOŽIČ IN NOVO LETO NA PETI CELINI

Geelong, december 1988

Daleč od doma je seveda božič čisto drugačen. Kronist je bil zadnja leta že večkrat v inozemstvu za novo leto, nikoli pa še ne na sveti večer in božič. Vsekakor ga je pevski poklic zanesel v daljino Avstralijo in mu dal priložnost, da je videl, kako praznujejo Jezusovo rojstvo v drugi deželi in tudi, kako Slovenci preživljajo praznike, ki so jim tako dragi. V bistvu je praznovanje povsod podobno. Temelj stoji na polnočnicah, verskih središčih, kamor prihajajo rojaki iz bližnjih in daljnih krajev. Za nekatere je to edini letni stik s slovensko besedo.

V verskem središču v Kew se je zbralo na polnočnico okoli tisoč vernikov. Maša je bila na prostem ob lurški votlini, ki so jo zgradili sami frančiškani. Kljub vročini so ljudje že uro pred začetkom zasedli vse prostore. Vsi sploh niso mogli na dvorišče, zato so stali zunaj. Točno opolnoči je zbor pod vodstvom sestri Silvestre Ifko zapel „Sveta noč, blažena noč“. Pater Bazilij in pater Tone sta se z ministranti približala po sredi k oltarju in pričela z bogoslužjem, ki je slovesno potekalo ob

(2) kako tradicija.

Naslednji dan je prišlo na vrsto božično kosilo pri bratranču Lojzetu, doma iz Ribnice na Pohorju. Lojze, ki je bil lansko leto na obisku v Argentini je omogočil res lepo praznovanje. Žena Edith, Nemka po rodu in odlična kuharica, je pripravila bogato kosilo. Z lastnim žarom je blestel okusni purman. Dvajsetletna hčerka Michelle ji je pa pridno pomagala. Še ovčjak Blitz je imel praznično mašnjo in se pridružil k praznovanju. Tudi dobrega vina ni manjkalo. Spomini so se obrnili na domače v Sloveniji in v Argentini. V takih trenutkih si človek želi, da bi bili vsi skupaj.

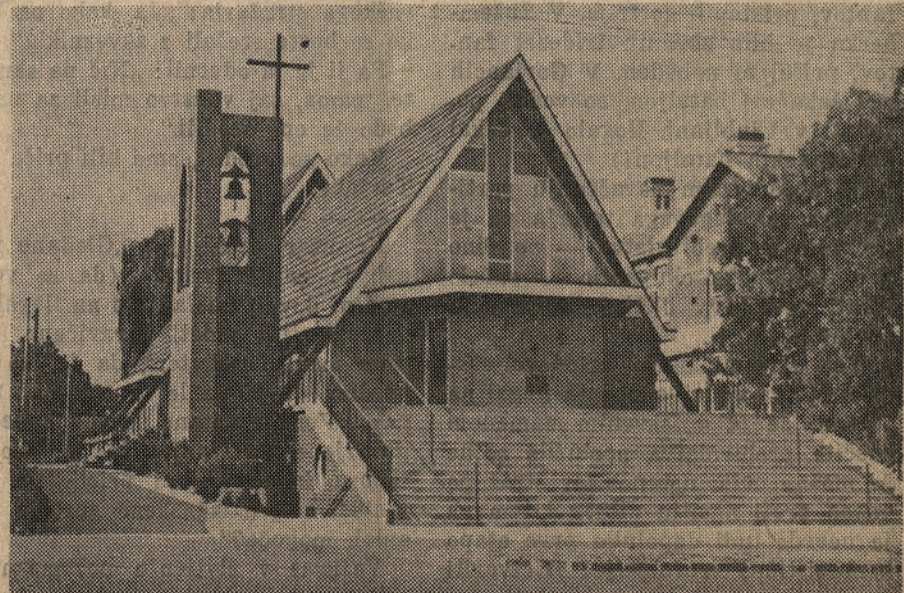
Božično vzdušje je zelo izrazilo v Avstraliji tudi na trgovskem področju. Vse je okrašeno v smislu praznikov. Teden pred svetim večerom ljudje hodijo po mestu in si nabavljajo vse mogoče stvari za praznovanje, od hrane do daril. Veliko božično drevo je okraševalo srednji hodnik največjega trgovskega kompleksa (shopping center) v Geelongu. Zraven pa so se beli medvedki igrali na belem snegu, seveda po evropsko, ker je v Avstraliji tudi poletje.

Na Štefanovo, 26. decembra, je dela prost dan. Imenujejo ga Boxing day. Ta dan imajo vsa slovenska društva glavne letne veselice. Kronist je bil povabljen v društvo Ivan Cankar v Geelongu, kjer je več kot tristo rojakov zasedlo dvorano do zadnjega kotečka. Predsednik Franc Kolenc je pozdravil vse navzoče, naj-

prej tiste, ki so bili na obisku iz Slovenije in Argentine, katerim je tudi podaril spominčke. Ples je trajal do zgodnjih jutranjih ur ob zvoku valčkov in polk.

Zadnji dan v letu so zopet plesili po vseh društvi, čeprav je tedaj v nekaterih manj udeležbe, ker veliko mladine praznuje po svoje, več rojakov se pa rajši zbere k družinskem pričakovanju. Vsekakor je bilo vzdušje v Geelongu veselo. Ob polnoči je gospa Pobržinova vstopila v dvorano oblečena v staro leto ob spremljavi harmonikaša Jožka Matkoviča. Ko je ura bila polnoč, pa je mlajše dekle pozdravilo leto 1989.

Po novoletnih voščilih in trčenju kozarcev so vsi veselo zaplesali. Malo pozneje je večina navzočih že „ruknila nekaj ajmarjev“ piva. Petje je postajalo bolj in bolj glasno. Praznovanje se je nadaljevalo do sedmih zjutraj pri slovenski družini. Ko je jutranje sonce že okrašalo prve ure novega leta, je telefonski klic v Slovenijo posredoval pozdrave domačim tik pred evropsko polnočjo. Opoldne se je klic obrnil v Argentino ravno tedaj, ko so si vsi voščili praznike. Zaradi časovnih razlik je kronist trikrat praznoval prihod novega leta. Po tolikšnih slavnostih ga je spanec premagal do naslednjega dne.

Slovenska cerkev sv. Cirila in Metoda v Kew, Melbourne. Pod cerkvijo je Baragova dvorana, desno Baragov dom.